

**ŠTO JE OSTALO OD POZNATOG OPUSA NAKON
NAJVEĆE PLJAČKE UMJETNINA U HRVATSKOJ**

Gliha

**Tragični život majstora
apstrakcije koji je
obožavao "selfieje"**

PIŠE KORANA SUTLIĆ
SNIMKE DRAGAN MATIĆ/
CROPIX, ARHIV OBITELJI
BAŠIĆ I MMSU

**GLOBUS
OTKRIVA**

» **J**a živim od sreće, sna i slučajnosti – bila je omiljena izreka Otona Glihe, velikana slikarstva čija se stota godišnjica rođenja obilježava ove godine, 21. svibnja. Glihina izjava bila je aluzija na njegov stil života. Oton Gliha nikad negdje nije bio zaposlen. Nije želio biti profesor na akademiji, niti učitelj, pa je tako njegova egzistencija ovisila o narudžbama, te je znalo biti neizvjesnih razdoblja. Ponekad su mu znali “uskočiti” prijatelji, međutim kad bi sliku prodao, a takvih je trenutaka bilo mnogo, uslijedilo bi velikodušno čašćenje.

Anegdota iz slikarove svakodnevnice ispričao nam je njegov prijatelj Ferdinand Meder, bivši ravnatelj Restauratorskog zavoda Hrvatske, član velikog društva koje se svake subote okupljalo u Glihinu ateljeu u Križanićevoj ulici u Zagrebu. Ekipu su činili akademik Vladimir Marković, Zdenko Tonković, Jure Kaštelan, Stjepko Huml, Damir Grubiša, Nikica Petak i Dragutin Tadijanović, te arhitekt Igor Emili dok je boravio u Zagrebu. Neki od spomenutih su u to doba bili još studenti. Naime, Oton Gliha rado se družio i s mladima, koji su znali sami pozvoniti na vrata njegova ateljea.

“Naša su druženja počela 60-ih godina i bila su na dnevnoj bazi, a subotom obavezno u ateljeu i trajala su do kraja života Otona Glihe”, govori Meder. “Krajem šezdesetih godina održavali su se sastanci plenuma, sjednice Centralnog komiteta i slično, pa smo tako i mi naša druženja nazvali plenumom. Rekli bismo, recimo, ‘Idemo danas na plenum!’”, prisjeća se Meder.

Izložba “Oton Gliha: Gromače” idući će se mjesec, 7. svibnja, otvoriti u Muzeju moderne i suvremene umjetnosti u Rijeci, te će se moći razgledati do 22. lipnja. Riječ je o tematskoj izložbi kojom se obilježava stota godišnjica umjetnikova rođenja, a prikazat će genezu Glihinog pejzaža od realističnog prema apstraktnom.

DRUGA IZLOŽBA. Međutim, i zagrebački prijatelji Otona Glihe za početak jeseni planiraju izložbu u Galeriji “Mona Liza” s umjetninama iz njegova prijateljskog kruga. “Upravo ovih dana dogovaramo hommage prijatelju”, kaže mi Feda Meder.

Pitam ga koje su teme bile najčešće na dnevnom redu u slikarovu ateljeu. “Gliha je bio otvoren za širok krug tema, ali uglavnom

smo pričali o slikarstvu i aktualnim političkim zbivanjima. Bio je lucidan, osebujan u definiranju stvari i često su se vodili duhoviti razgovori oko svih tema”, opisuje on.

Prijatelji su mu povremeno pomagali i kad je trebalo napinjati platno. On je volio sam pripremati svoja platna, nije ih nikad kupovao već “grundirana”, pa bi mu kod velikih platna prijatelji “dali ruke”.

“Nakon natezanja platna radio je ‘grundiranje’, a kad bi neko platno bilo posebno zahtjevno, Oton bi zvao za savjet svog susjeda Siga Sumerekerera, profesora slikarske tehnologije”, kaže Meder. “Mi smo svi s posebnim ineteresom gledali njegove slike u ateljeu i komentirali ih, raspravljali o njima. No, tek kad su bile gotove, jer Gliha je imao običaj da se slika ne smije ni pogledati dok nije gotova, i baš nikome, ni najboljim prijateljima, nikad

nije palo na pamet okrenuti platno koje je stajalo okrenuto prema zidu”, priča nam Ferdinand Meder.

Svoje je slike Gliha čuvao u svom “depou” iza jednog paravana u ateljeu. “On je zapravo s nelagodom govorio koliko koja slika košta. Pričao nam je da kad bi došao neki kupac, da bi se od nelegode pri izgovaranju cijene najradije sakrio iza paravana”, govori Meder.

Na plenumima subotom najviše se pilo vino: smatrali su sebe “zadnjim helenistima” te su prezirali pivo. “Jednom je netko vidio Juru Kaštelana kako u Zlatnoj školjci sjedi s kriglom pive, i to je bila kao neka izdaja pa smo jedva dočekali da ga u subotu zafrkavamo”, sjeća se Meder.

Otonov drugi prijatelj, profesor Vladimir Marković, prisjetio se da su najviše voljeli piti višku vugavu. Oton bi ponekad i zasvirao gitaru, uglavnom dalmatinske pjesme.

Za Glihu je bilo karakteristično i da je baš uvijek pušio, cigareta kao da mu je bila dio ruke, a pepeo na njoj bi ponekad visio. “Pušio je Filter 160, ali nekad bi iz inozemstva donio francuski Gauloises bez filtera”, kaže Marković.

MUŠKA DRUŽENJA. Otonova supruga, slikarica Mila Kumbatović, povremeno bi znala svratiti subotom na plenum, ali su to bila uglavnom muška druženja. Mila je u svom ateljeu imala svoju ekipu.

Poneka od tih druženja Oton Gliha je sam fotografirao. Naime, kako nam je ispričala Irena Bašić, slikaričina nećakinja, Oton je u jednom trenutku “otkrio” fotografiranje i kupio kameru Rolleiflex. “Nije se nikad time bavio na umjetnički način, samo je volio snimati svoje prijatelje, obitelj, svakodnevnice, bez pretenzija. Uglavnom tijekom 60-ih godina”, kaže ona. Tako su u obitelji ostale i zanimljive fotografije, svojevrsni crno-bijeli “selfie” Otona Glihe i Jure Kaštelana, kao i Glihe i Vojina Bakića.

I kipar Vojin Bakić bio je njegov dobar prijatelj s kojim se mnogo družio, kao i s Božom Bekom i Milanom Prelogom. Međutim, prijateljstvo s Bakićem u jednom je trenutku “pu-

**Kad je Gliha “otkrio”
fotografiranje, kupio je
kameru Rolleiflex. Nije se
bavio time kao umjetnošću,
samo je uživao u tome da
snima sebe i prijatelje**

SLIKAREVI “SELFIEJI”

»

1

2

3

- 01 Glihina supruga Mila s njihovim sinčićem Milenom, koji je tragično stradao 1990-ih
- 02 Dragutin Tadijanović, Mila Kumbatović, Jelica Tadijanović i Oton Gliha 1930-ih
- 03 Jedan od Glihinih "selfieja"
- 04-05 Još dva Glihina "selfieja" – s Vojinom Bakićem i Jurom Kaštelanom

4

5

» klo". Zanimalo nas je što je bio razlog. "Desio se neki nesporazum pa su se prekinuli družiti, neka svađa, prigovor, ali iskreno ne sjećam se što točno", kaže Ferdinand Meder.

Oton se uglavnom volio družiti s mladima: primjerice, Vladimir Marković, dok je dolazio na druženja subotom, još je išao u gimnaziju. "S Otonovom smrću 1999. prestali su i naši plenumi, povremeno smo se znali potom okupiti kod Mile subotom u istom prostoru", govori Vladimir Marković.

U ateljeu su za Otonom Glihom bile ostale slike, njegova najbolja djela koja je skupljao ne želeći ih prodati. Trebale su biti fundus za njegove izložbe. U rokovniku pokojne Mile Kumbatović ostalo je zapisano: "Slike u ateljeu ne prodavati, one su za spomen zbirku u Omišlju".

Međutim, uslijedio je događaj koji je ostao upamćen kao jedna od najstrašnijih priča o otimačini kulturnih dobara. Mjesec dana nakon Miline smrti, jednog ranog popodneva, usred bijela dana, u vrijeme kad članovi Miline i Glihine obitelji nisu bili kod kuće, kradljivci slika provalili su u atelje. Odjeveni u bijele kute odnose 150 umjetničkih slika i crteža, a susjedima na hodniku govore da slike odnose na izložbu u Klovičeve dvore.

Nestaje srce Glihinog opusa. I tako je ostalo do danas. Nakon što jedan od kradljivaca iz te mračne priče, Goran Sudarević, biva otkriven s mnogo Glihinih djela, sud mu ih tijekom suđenja ne oduzima i ne deponira na sigurno, pa ih Sudarević još i za vrijeme parnice prodaje. Sutkinja donosi oslobadajuću presudu. No, Državno odvjetništvo nakon nekog vremena pokreće novi postupak, ali slučaj nakon šest godina pada u zastaru! I gotovo.

MRSKA PITANJA. Otonovi prijatelji, mahom uvaženi kulturni djelatnici, i dan-danas se čude kako je moguće da slučaj u kojem se radi o kulturnom blagu jedne države može pasti u zastaru. Ironija je sudbine i to što Oton Gliha nikad nije volio da ljudi koji mu se nisu sviđali gledaju njegove slike. Znao se čak posvađati s osobama koje bi došle u njegov atelje i komentirale nešto što umjetniku nije bilo po volji. Kad Glihi netko ne bi odgovarao, ne bi mu htio prodati sliku nego bi ga, štoviše, istjerao van! Pitanja koja je posebno mrzio bila su "Jeste li realist ili apstraktni slikar?" odnosno "Kojoj grupi, smjeru pripadate?"

Oton Gliha rođen je u Črnomelju u Sloveniji, gdje mu je otac bio državni službenik, kao jedan od četvero braće, a imao je i tri sestre. Jedan od braće bio je Vilko Selan Gliha, najviše upamćen kao ilustrator "Ježeve kućice" i drugih knjiga. Ubrzo poslije njegova rođenja obitelj se seli u Osijek, gdje žive do Otonove desete godine. On tamo pohađa osnovnu školu. Potom se sele u Zagreb.

S budućom suprugom Milom Kumbatović Oton Gliha se upoznao na studiju, na Likovnoj akademiji u Zagrebu, gdje je diplomirao 1937. godine. Nakon Akademije usavršavao se u Parizu, a kasnije, 50-ih godina, studijski boravi u Italiji.

Upoznavši Milu upoznao je i otok Krk. "Vezao se za otok Krk i za Omišalj, te se tamo osjećao domaćim. Naša obiteljska kuća u Omišlju imala je dva ateljea, njegov i Milin. Kuća je danas obilježena kao spomen kuća", kaže Irena Bašić, koja je ovom prilikom prvi put u javnosti ispričala svoje uspomene.

Gliha 1954. godine slika "Primorje", prvo djelo iz velikog ciklusa "Gromače". Kasnije nastaje i podciklus "Krčke gromače". Bio je zapravo dirljivo vezan uz Omišalj i Krk, gdje je slijedio zov kamena, te su on i Mila boravili pola godine u Zagrebu, pola godine u Omišlju.

Iz djetinstva se Irena Bašić sjeća da bi, kad bi došla u Omišalj, našla čitavo dvorište u slikarskim platnima. "Puna volta bi bila platna, a sve je mirisalo po tutkalu, i morala sam paziti kuda hodam...", kaže ona.

Mila i Oton znali bi provesti po čitav dan u kamenjaru, kod gromača. "Mila i Oton na noge bi prošli pola otoka, noseći torbe sa slikarskim materijalom i štafelajem na ra-

Milu Kumbatović često se percipiralo tek kao Otoñovu suprugu.

Oton Gliha je u ranom razdoblju svog stvaralaštva slikao portrete i mrtvu prirodu, a potom slijede realistički pejzaži. Poznati su njegovi portreti Jure Kaštelana, kao i "Portret pjesnika Tadijanovića" iz 1951. Naslikao je i autoportret 1953. Bio je blizak s mnogo pjesnika, te bi često uspoređivao pjesmu i sliku.

DJELA ZA JAVNE PROSTORE. Njegove gromače doimaju se kao vizualizirane pjesme, iz kojih se iščitava podneblje, povijest i glagoljsko pismo. Jure Kaštelan rekao je jednom prilikom da je Gliha pjesnik slikarstva. "Licem u lice s prirodom, i mrakom vremena, on zapisuje vlastiti san i istinu", napisao je Kaštelan.

Njegov drugi prijatelj, pjesnik Nikola Kraljić, zapisao je da je Gliha bio duhovan čovjek i humanist. Inače, Darko Turato i Nikola Kraljić bili su Otonova družina u Omišlju, često bi se okupljali u dvoru svojih kuća, išli na ribe...

Gliha je izradio i velik broj djela za javne pro-

Glihino društvo okupljalo se kod njega subotom na tzv. plenumima. Isključivo se pilo vino: smatrali su sebe zadnjim helenistima i prezirali pivo

HELENISTI NA PLENUMU

menu.... Jesen je bilo najpogodnije vrijeme za slikanje, kada su boje najintenzivnije, a gromače najvidljivije. Sada gromače na Krku više gotovo ne vidite koliko su zarasle. I Omišalj se promijenio, tada je bio golet, a sada je 'šuma'...", priča Irena Bašić.

Malena je Irena znala s Otonom često zapjevati "Svi me zovu bodulom", pjesmu koju ju je on naučio.

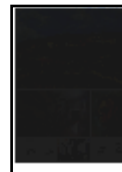
Automobil Fiat 600, popularnog fiću, Mila i Oton su kupili tek kad se rodio njihov sin Milen 1965. godine, a vozila je Mila.

"Oton nije bio za tehniku. Jednom, na početku, kad je položio vozački, vozio je tamo negdje kod Šestina po ravnom i zabušio se u stablo, i to je bilo to s njegovom vožnjom", kaže Irena Bašić.

Mila i Oton nisu se prepirali i natjecali oko slikarstva, imali su tek jednu zajedničku fazu kad su se oboje zainteresirali za kamen. On je kamen promatrao iz ptičje perspektive, a ona iz blizine. Međutim, vrsnu umjetnicu

store, od kojih su neka danas u lošem stanju. Kako ni Mila ni Oton nisu bili zaposleni, spašavalo ih je i to što je u ono vrijeme za vrsne umjetnike ipak bilo mnogo javnih narudžbi i otkupa, te je tako nastao i niz njegovih javnih djela. Mozaik u hotelu Ad Turres u Dramlju nalazi se u podrumskom dijelu (koji nije u funkciji), mozaik u Kulturnom centru Peščenica skriven je u novom hodniku koji je nastao naknadnom dogradnjom knaufom, te se više ne vidi s prilaznog stubišta, dok je mozaik na aerodromu Rijeka malo skraćen! Rijetko se može vidjeti i Glihin zastor koji je izradio za Hrvatsko narodno kazalište Ivan pl. Zajc u Rijeci, no to će se za trajanja izložbe promijeniti.

Njegove slike dio su fundusa muzeja Guggenheim, kao i muzeja u São Paulu. Šezdesetih godina Gliha je bio međunarodno priznat i poznat, i idućih će godina trajati njegov hod ukorak s avangardom, između bijenala u São Paulu i onih u Veneciji. Jedan je iz plejade »

1

3

01 Gligin "Krčki pejzaž Soline" iz 1951. godine: Krk je, nakon što ga je otkrio zahvaljujući supruzi, postao njegova trajna opsesija

02 Nesretna sudbina Glihina mozaika u Kulturnom centru Peščenica, koji je završio kao zid jednog hodnika

03 Gligin autoportret: iako većinu opusa čine pejzaži, ostavio je i nekoliko vrhunskih portreta, uglavnom prijatelja

04 Mila Kumbatović pred njihovom obiteljskom kućom s dva ateljea u Omišlju: danas je to spomen kuća bračnog para Gliha

4

U SVOM ELEMENTU
 Oton Gliha na jednoj od
 krčkih gromača: pola
 je godine proveo
 u Omilju, a otok bi,
 prteći slikarsku opremu
 i štafela, prolazio
 pješčica, boraveći na
 kamenu po cijele dane

» hrvatskih slikara i kipara koji su sudjelovao na 31. i 32. Biennalu u Veneciji 1962. i 1964. godine, gdje je imao zapažen nastup. Kriza umjetnosti koja se počela javljati sredinom desetljeća neće ga "poremetiti" upravo zbog drugačije utemeljenosti njegova likovnog izraza. Njegovom i Džamonjinom izložbom, uz Dürerove grafike, bili su otvoreni današnji Klovićevi dvori. Zastupljen je i u brojnim drugim važnim svjetskim zbirka – u torinskoj Modernoj galeriji Glihine Gromače vise pored Antonia Tàpiesa, a i općenito je Gliha bio vrlo poznat i u Italiji.

Početkom 1990-ih Mila i Oton Gliha doživjeli su obiteljsku tragediju: u automobilskoj nesreći poginuo je njihov sin Milen. Nekoliko godina nakon sina umro je i Oton.

47 ULJA NA PLATNU. "Onoliko koliko sam ga upoznao, Gliha je bio – isto kao i njegov omiljeni motiv – vrlo tvrd i odlučan čovjek u dosljednom zastupanju svojih estetskih poimanja, jer je svaku raspravu o umjetnosti smatrao krajnje ozbiljnim, pa čak i sudbinskim činom", napisao je Darko Glavan, povjesničar umjetnosti, nakon Glihine smrti.

Za izložbu "Oton Gliha: Gromače" u Rijeci u MMSU odabrano je 47 ulja na platnu, posuđenih od većeg broja muzeja, institucija i privatnih vlasnika, koja su ključna u prikazu razvoja autorova likovnog izričaja od realističnog do apstraktnog pejzaža.

"Uz radove s mimetičkim naznakama konkretnog krčkog krajobraza prikazat će se Glihino postupno pojednostavljivanje ishodišnog motiva: slike iz kojih je nestalo more i nebo, a ostala su jedino suhozidom omeđena polja, gromače", najavljuje Slaven Tolj, ravnatelj MMSU.

Gromače su bile središnji likovni motiv kojim se umjetnik bavio do kraja života. Interpretirat će ga u brojnim varijantama, eksperimentirati njime i oblikovati kolorističke

ritmične forme iz kojih će realistična potka nestati i pretvoriti se u apstraktni prikaz.

Na izložbi u Rijeci će se prikazati i njegova djela u javnom prostoru: kameni mozaik u pristanišnoj zgradi Aerodroma Rijeka na otoku Krku, svečani zastor HNK Ivan pl. Zajc, diptih iz ulaznog prostora zgrade Jadroagent, slika izrađena za salu za sastanke u današnjoj Privrednoj banci u Rijeci i druge. Tijekom trajanja izložbe organizirat će se i spuštanje Glihina svečanog kazališnog zastora.

Lopovi koji su pokrali 150 slika bili su odjeveni u bijele kute. Na pitanja susjeda odgovorili su da nose slike na izložbu u Klovićeve dvore

NEZAPAMĆENA PLJAČKA